

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології

Курсова робота
на тему: Функціонування етикетних формул вітання/прощання в
англійській та українській мовах

Студентки II курсу групи МЛа 03-20
факультету германської філології і перекладу
денної форми навчання
спеціальності 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша - англійська
Благої Роксолани Романівни

Науковий

керівник:

доцент Шутова Марія Олександрівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ 2023

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Department of Germanic and Finno-Ugrian philology

Term Paper

Functioning of greeting/farewell etiquette formulas in English and Ukrainian

Blaħa Roksolana
Group LLe 03-20
Faculty of German Philology and Translation

Research Adviser
Assoc. Prof.
DrSc (Linguistics) Mariia Shutova

Kyiv 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ЕТИКЕТНІ ФОРМУЛИ ВІТАННЯ/ПРОЩАННЯ: ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ.....	6
1.1. Функції та роль мовного етикету.....	6
1.2. Поняття етикетних формул	9
1.3. Види етикетних формул та їхнє порівняння в англійській та українській мовах.....	10
Висновки до першого розділу	14
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА МОВЛЕННЄВИХ ЗАСОБІВ, ВИКОРИСТАНИХ В ЕТИКЕТНИХ ФОРМУЛАХ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ.....	16
2.1. Дослідження будови етикетних формул вітання/прощання та її вплив на загальний зміст висловлювання	16
2.2. Специфіка використання етикетних формул вітання/прощання у різних ситуаціях.....	19
Висновки до другого розділу.....	22
ВИСНОВКИ.....	24
РЕЗЮМЕ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	27

ВСТУП

Мовленнєвий етикет — складова частина етикету, правила мовленнєвої поведінки, відображені в системі комунікативних формул, визнані суспільством і використовувані для встановлення мовного контакту співрозмовників, надання розмові виразної тональності відповідно до їх соціальної частини та рольового положення в формальні та неофіційні обставини.

Мовленнєвий етикет як складова комунікації є центром багатьох лінгвокультурологічних досліджень. Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження став комплекс вітчизняних та зарубіжних досліджень з теорії та історії мовленнєвого етикету Н. І. Формановської, С. Богдана, В. Є. Гольдіна, М. Кочергана, Л. А. Карпенко, Р. Якобсона, С. Ервін-Тріпп, Б. Городецький та інші вчені.

Актуальність дослідження полягає в тому, що етикетні формули є необхідною частиною будь-якої мовної культури, і їх використання може відрізнитися в залежності від культурного контексту.

Об'єктом дослідження курсової роботи є етикетні формули вітання/прощання в англійській та українській мовах. **Предметом дослідження** є функціонування та особливості використання етикетних формул у спілкуванні.

Метою даної роботи є вивчення функцій та особливостей мовного етикету, а також аналіз використання етикетних формул вітання/прощання в англійській та українській мовах. Для досягнення поставленої мети були сформульовані наступні **завдання**:

- визначити функції та роль мовного етикету;
- розглянути поняття етикетних формул та їх види;
- порівняти використання етикетних формул вітання/прощання в англійській та українській мовах;

- проаналізувати структуру та мовленнєві засоби, використані в етикетних формулах англійської та української мов.

Методика дослідження

У роботі використано такі теоретичні методи, як аналіз, порівняння та узагальнення, систематизація та інтерпретація фактів; описовий метод у характеристиці окремих комунікативних ситуацій; порівняльний метод у порівнянні вербальної поведінки носіїв різних мов.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання основних тез і висновків роботи при викладанні нормативних курсів риторики, теоретичної стилістики англійської мови, граматики та лексикології англійської мови, при розробці спецкурсів з прагматики.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновку до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури та резюме.

РОЗДІЛ І. ЕТИКЕТНІ ФОРМУЛИ ВІТАННЯ/ПРОЩАННЯ: ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

1.1. Функції та роль мовного етикету

Різноманітність визначень даного поняття дає право стверджувати, що проблема мовленнєвого етикету є актуальною та потребує аналізу сутності його елементів, що, зрештою, має призвести до уніфікації термінологічного апарату в рамках даної теми. Тож категорії мовного чи мовленнєвого рівня ми розглядаємо, тому що в науковій літературі вживаються обидва значення.

Н. І. Формановської вважала, що “мовний етикет – це широкий набір одиниць мови та мовлення, які вербально виражають етикет поведінки, дають нам те мовне багатство, яке накопичилося в кожному суспільстві для вираження неконфліктного, «нормального», тобто доброго ставлення до людини”. З іншого боку, етикет регулює комплексний вибір найбільш прийняттого засобу мовлення для конкретного адресата, конкретної ситуації та середовища спілкування.[14]

Мовленнєвий етикет – поняття ширше, ніж мовний етикет і має індивідуальний характер. На думку М.Пентилюк, М.Стельмаховича , мовленнєвий етикет – це система стандартних словесних формул, уживаних у ситуаціях, які весь час повторюються у повсякденні: вітання, прощання, побажання, запрошення тощо. Ці формули у процесі мовлення не створюються, а відтворюються, що значно полегшує мовлення. Мовцеві немає потреби щоразу видумувати щось нове – він просто використовує готові словесні формули, вибираючи найбільш потрібну, зважаючи на її цінність у певній ситуації [9;13].

Мовленнєвий етикет, підкреслює М. Кочерган, характеризується «виразною національною специфікою, пов’язаною з унікальною мовленнєвою поведінкою, звичаями, обрядами, невербальним спілкуванням представників певного етносу [8, с.163].

Мовленнєвий етикет – це структурована функціональна система; відповідно, має певний набір функцій. Одиниці мовленнєвого етикету виконують насамперед комунікативно-прагматичну функцію. На основі комунікативної функції виділяють контактну, конотативну, регулятивну, імперативну, емоційно-експресивну функції. [3; 12].

Контактна (фатична) функція проявляється в ситуаціях, коли співрозмовник намагається привернути увагу, почати спілкування зі співрозмовником. Контактна функція реалізується в тематичних групах мовленнєвого етикету, у ситуаціях встановлення, підтримки та припинення контактів.

Конотативна функція (ввічливості) насамперед пов'язана з традиційною ввічливою формою спілкування членів колективу. Особливістю української та англійської є відсутність категорій ввічливості, але засоби привітання, прощання, вибачення та подяки в цих мовах присутні.

Регулююча функція координує відносини між адресатом і адресатом, реалізовані в ситуаціях вітання, прощання, дозволу чи поради. У таких стосунках, як старший/молодший, керівник/підлеглий, учитель/учень саме мовленнєвий етикет допомагає урегулювати взаємозв'язок між співрозмовниками різних соціальних верств населення.

Наказова функція (впливу) полягає в тому, що можна впливати на співрозмовника з метою викликати певну реакцію (словесну, жестикуляційну).

Емоційно-експресивна (емотивна) функція вважається факультативною, тому що характерна не для всіх тематичних груп мовленнєвого етикету.

Існують і інші класифікації функцій спілкування. Зокрема, залежно від мети спілкування Л.А.Карпенко виділяє такі функції спілкування: інформаційна – обмін інформацією, думками, рішеннями; стимулююча –

стимулювати партнера по спілкуванню; координуюча – взаємна спрямованість і координація дій в організації взаємодії; емоційна – збудження партнера необхідними емоційними станами (обмін емоціями) або зміна власних під впливом партнера; розуміння – не тільки адекватне сприйняття та розуміння змісту повідомлення, а й розуміння намірів, емоційних станів партнерів тощо; встановлення – закріплення свого місця в системі ролей, статусу, ділових стосунків у суспільстві, в якому індивіду необхідно діяти; вплив – зміна стану, поведінки, особистісних утворень (намірів, установок, рішень, потреб, дій тощо). (Гриценко, Іщенко, Мельничук, 2007: 47)

Елементи мовного етикету присутні в кожній розмові. Дотримання правил мовного етикету відіграє важливу роль у належному донесенні думок мовця до співрозмовника та створенні взаєморозуміння між ними, оскільки мовний етикет є одним із найважливіших показників обізнаної, вихованої та добре-освіченої особи, яка має достатню культурну підготовку. Мовний етикет використовується для досягнення багатьох цілей, зокрема: формування належного спілкування та контакту між співрозмовниками, підкреслення статусу мовця, встановлення ідентичності. Він підпадає під концепцію ввічливості, яка вважається одним із найважливіших аспектів людського спілкування, у якому люди повинні дотримуватися основних умов ввічливості, якщо вони хочуть мирно існувати разом. Володіння мовленнєвим етикетом є важливим засобом підвищення ефективності спілкування, визначальним фактором характеру взаємин між учасниками процесу спілкування, формуючи таким чином складну систему етичних і комунікативних засобів – етичної спрямованості та комунікативних навичок.

1.2. Поняття етикетних формул

Перш за все, проблема з визначенням поняття етикетних формул полягає в термінуванні самих мовних одиниць етикету. А насамперед у тому, що до етикетних одиниць належать різнорівневі мовні одиниці: лексеми, фразеологізми, морфологічні одиниці, речення, просодичні одиниці. Наведемо ряд термінів на позначення етикетної одиниці: форма ввічливості, етикетні мовні формули, формули звертання, вибачення, подяки й т. ін. (Н.Плющ); етикетна одиниця (Г.Татаревич); стійкі формули спілкування, формули ввічливості (О.Мацько); стилістичні формули (М.Гудзій, С.Богуславський), постійні формули (А.Орлов), стилістичні трафарети (Д.Лихачов), стійкі формули (І.Єрьомін), стереотипні формули (І.Мансикка), стилістичні шаблони (Б.Ларін), традиційні формули (Б.Творогов), формуляр (Г.Волков), стійкі формули спілкування, стійке висловлювання, фразеологічне речення (Н.Формановська) [12].

Ще одна причина полягає в тому, що етикетні формули можуть мати різні форми та використовуватися в різних соціальних ситуаціях. Крім того, їхнє використання може залежати від культурних та історичних особливостей певної групи людей, може залежати від контексту та мовної ситуації, у якій вони використовуються[1]. Привітання, наприклад, можна вважати різними в залежності від того, хто з ким говорить, в якій мовній ситуації і з якою метою. Тому при вивченні етикетних формул необхідно всебічно враховувати соціокультурний контекст, мовну ситуацію та мовленнєву поведінку того часу, щоб дати повне визначення цьому поняттю.

Як зазначала раніше Н. І. Формановська, етикетні формули – це мовні одиниці (слова, фрази, кліше), які є типовими і стійкими повторюваними конструкціями, що вживаються практично в усіх комунікативних ситуаціях і являють собою готові формули не лише з точки зору їх морфологічної та синтаксичної будови, а й з точки зору своєї лексичної наповненості [14].

Зрозуміло, що без таких стереотипних виразів, які механічно відтворюються в типових мовленнєвих ситуаціях ввічливості, не обійтися. Вони стилістично і функціонально вмотивовані на забезпечення точності, однозначності й економності в процесі спілкування і загалом є органічною частиною комунікативної та соціокультурної культури.

Система мовленнєвого етикету нації складається з сукупності усіх існуючих етикетних формул, у формуванні яких особливу роль відіграє культура та традиції даної нації. Що стосується національних особливостей, то слід зазначити, що структура мовленнєвого етикету в кожній країні склалася на своїй національній основі під впливом різноманітних психологічних, соціально-політичних і культурних факторів [6].

Структура мовленнєвого етикету визначається такими основними елементами ситуації спілкування: привітання, прощання, звертання, вибачення, подяка, побажання, прохання, знайомство, запрошення, пропозиція, порада, згода, відмова, співчуття, комплімент, похвала тощо. З поміж них вирізняються ті, що вткористовуються при з'ясуванні контакту між мовцями — формули звертань і вітань; при підтриманні контакту — формули вибачення, прохання, подяки та ін.; при припиненні контакту — формули прощання.

1.3. Види етикетних формул та їхнє порівняння в англійській та українській мовах

Наведемо приклади найбільш типових формул мовленнєвого етикету в українській та англійській мовах:

1. Формули вітання:

а) укр.: Добрий ранок! Доброго ранку! Добрий день! Добридень! Добрий вечір! Здрастуйте! Моє шанування! Вітаю Вас!

б) англ.: Hello! Hi! Good morning/afternoon/evening! How are you? Nice to meet you.

2. Формули прощання:

а) укр.: Прощайте! Прощавайте! До зустрічі! До побачення! Щасливо!
Дозвольте попрощатись! Бувай (бувайте) здорові!

б) англ.: Goodbye! Bye! See you later! Take care! Have a good day/night.

3. Формули вибачення:

а) укр.: Вибачте, пробачте, даруйте, прошу вибачення, мені дуже шкода,
прийміть мої вибачення, перепрошую тощо;

б) англ.: I'm sorry. My apologies. Excuse me. Pardon me. I beg your pardon.

4. Формули прохання:

а) укр.: Будь ласка, будьте ласкаві, прошу Вас, маю до Вас прохання..., чи
можу звернутися до Вас із проханням..., дозвольте Вас попросити тощо;
якщо Ваша ласка...;

б) англ.: Could you please...? Can you help me with...? Would you mind...? I was
wondering if you could...?

5. Формули подяки:

а) укр.: Спасибі! Дякую! Прийміть мою найсердечнішу (найщирішу)
подяку;

б) англ.: Thank you! Thanks! Many thanks! I appreciate it. That's very kind of
you. I appreciate your kindness.

6. Формули побажання:

а) укр.: Будь(-те) щасливий (-а, і)! Щасливої дороги! Успіхів тобі (Вам)! Хай
щастить!

б) англ.: Have a nice day. Good luck! Best wishes. Happy birthday!

7. Формули знайомства:

а) укр.: Знайомтесь Я хочу представити тобі (Вам)... Дозволь(-те)
представити (познайомити, рекомендувати) Рекомендую Маю честь
представити (рекомендувати) тощо.

б) англ.: Let me introduce..., My name is..., This is..., Nice to meet you, It's a
pleasure to meet you

8. Формули звертання:

а) укр.: мамо, тату, доню, сину, сестро, брате, бабусю, дідусю, пані, пане, панове, добродію, добродійко, добродії, товаришу, товариство, друже, приятелю, подруго, колего...

б) англ.: Dear Sir/Madam, Mr./Mrs./Ms., Miss, Honey (child, romantic partner, or younger person), Sweetie, Love, Darling, Babe or Baby (romantic partner), Pal (father or grandfather calls male child), Buddy or Bud (very informal between friends or adult-to-child; can be seen as negative)

9. Формули згоди, підтвердження:

а) укр.: Згоден, я не заперечую, домовилися, Ви маєте рацію, це справді так, звичайно, певна річ, так, напевно, обов'язково, безперечно, безсумнівно, безумовно, ми в цьому впевнені, будь ласка (прошу), гаразд (добре), з приємністю (із задоволенням)..

б) англ.: Yes, I agree. That's a good point. I think you're right.

10. Формули заперечення:

а) укр.: Ні; ні, це не так; нас це не влаштовує; я не згодний (згоден); це не точно; не можна; не можу; ні, не бажаю; Ви не маєте рації; Ви помиляєтеся; шкодую, але я мушу відмовитися; дякую, я не можу; про це не може бути й мови...

б) англ.: I'm sorry, but..., Unfortunately, I can't..., I'm afraid that's not possible.

11. Формули співчуття:

а) укр.: Я Вас розумію; я відчуваю Вашу схвильованість (Ваш біль, Вашу стривоженість, Ваше хвилювання); це болить і мені; це не може нікого залишити байдужим; я співпереживаю (Вашу втрату); треба триматися, людина сильна; не впадайте у відчай (час усе розставить на місця, часвилікує, загоїть рану, втамує біль ...).

б) англ.: I'm sorry for your loss. My thoughts are with you. Please accept my condolences. My deepest condolences.

12. Формули пропозиції, поради:

а) укр.: Дозвольте висловити мою думку щодо..., а чи не варто б..., чи не спробувати б Вам..., чи не були б Ви такі ласкаві прийняти мою допомогу (вислухати мою пропозицію, пораду), чи не погодилися б Ви на мою пропозицію...

б) англ.: I think you should..., If I were you, I would..., It might be a good idea to...

Зрозуміло, що оскільки англійці та українці належать до різних етнокультур, то загальною відмінністю між етикетними формулами цих двох мов буде різна культурна та соціальна спрямованість. З наведених вище прикладів, випливає, що українська етикетна культура, на відміну від англійської, має значний індивідуалізм та більш привітний тон. Українська мова в більшості випадків має довші етикетні формули і багатша на синонімічні форми (наприклад, вибачення). Українські етикетні формули частіше містять слова звернення, а також виражають побажання щастя, здоров'я та добра. Англійські ж етикетні формули частіше стосуються коректності та ввічливості.

Другою відмінною рисою є ступінь формальності. Англійська мова має більш широкий спектр етикетних формул для різних контекстів і ситуацій. Наприклад, у бізнес-комунікації, дуже формальні формули, такі як "Dear Sir/Madam" (Шановний пане/пані), "Yours faithfully" (З повагою), є стандартом. Українська мова, з іншого боку, має менше формальних етикетних формул та більше неформальних, які використовуються в повсякденному спілкуванні.

Українці використовують позитивні стратегії ввічливості, які реалізуються у використанні численних і різноманітних мовленнєвих етикетних формул і стилістичних засобів, що передають різні емоційні відтінки та несуть більше інформації про стосунки між мовцями. Британці схильні використовувати стратегії негативної ввічливості, які реалізуються

в імперсоналізації, різноманітних питальних реченнях, модальних дієсловах [16].

Узагальнюючи, можна сказати, що етикетні формули в англійській та українській мовах мають багато спільного, але також виявляють різні відмінності, які відображають культурні, соціальні та інші особливості цих мов та їх користувачів.

Висновки до першого розділу

У першому розділі курсової роботи розглядався теоретичний аспект функціонування етикетних формул в англійській та українській мовах. Для початку, досліджувалося поняття мовленнєвого етикету та етикетних формул. Узагальнюючи, можна сказати, що мовленнєвий етикет — це система соціально визначених і національно специфічних мовних одиниць і правил їх вживання, прийнятих у суспільстві з метою встановлення мовного контакту між співрозмовниками та підтримання спілкування в емоційно-позитивній формі відповідно до комунікативної ситуації. Ці формули вважаються сталими, тому що не створюються у процесі мовлення, а відтворюються, що значно полегшує мовлення. Оскільки, мовленнєвий етикет є структурованою функціональною системою, у дослідженні було проаналізовано специфіку функцій етикетних формул та виділено: контактну, конатативну, регулююча, наказова та емоційно-експресивнуфункції.

Також було детально розглянуто різні види етикетних формул та їхнє порівняння в англійській та українській мовах. Цей розділ є важливим для розуміння важливості мовного етикету в міжкультурному спілкуванні та дотримання правил етикету в соціальних ситуаціях.

У цьому розділі було досліджено роль мовного етикету, його мета - регулювати соціокультурні та емоційно-експресивні відносини між людьми

в різних ситуаціях спілкування і таким чином впливати на ефективність та успішність їхнього спілкування.

Вивчення мовленнєвому етикету важливе, оскільки це не тільки система словесних одиниць, але й формула гарного спілкування, оскільки сприяє встановленню доброзичливих стосунків. Це сукупність правил, що регулюють мовленнєву поведінку людей відповідно до суспільних вимог, це зовнішній прояв установок, а саме: поведінка в громадських місцях, спосіб привернення уваги, вітання та прощання, словесні форми вираження вибачень, подяки, поздоровлення, побажання, співчуття, запрошення, прохання, схвалення та комплімент. Знання норм мовленнєвого етикету допоможе більш комфортно вивчати англійську мову як іноземну.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА МОВЛЕННЄВИХ ЗАСОБІВ, ВИКОРИСТАНИХ В ЕТИКЕТНИХ ФОРМУЛАХ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

2.1. Дослідження будови етикетних формул вітання/прощання та її вплив на загальний зміст висловлювання

Етикетні формули вітання та прощання є важливою складовою комунікативної поведінки людей. Вони допомагають забезпечити гладку та ефективну взаємодію між співрозмовниками і виражають повагу та ввічливість [4].

Структура етикетних формул вітання/прощання зазвичай включає в себе загальну формулу (наприклад, «Доброго ранку» або «До побачення»), іменування співрозмовника (наприклад, «Олександро» або «пані/пане»), та інші деталі, які можуть бути відображені залежно від контексту взаємодії. Наприклад, якщо людина вітається зі своїм начальником, то може бути використана більш офіційна формула вітання, така як «Добрий день, пане директоре» [1].

Як в англійській, так і в українській мовах існують універсальні формули мовленнєвого етикету, які можна використовувати в різних комунікативних ситуаціях. Граматичні категорії мовленнєвих одиниць охоплюють синтаксичну модальність, синтаксичний час і синтаксичну особу (наприклад, вітання, прощання), але є формули мовленнєвого етикету, які не мають граматичних ознак модальності, часу. У цих мовах є еліптичні конструкції, які утворилися з скорочених, але збережених семантичним центром формул побажань. Синтаксична будова досліджуваних формул СЕ може бути виражена стверджувальними, питальними та окличними реченнями; за синтаксичною будовою бувають простими (одно/двочленими), повними/неповними; еліптичний; складнопідрядні речення різних видів і рівнозначні.

Варто згадати, що в деяких культурах використання офіційних формул вітання та прощання може бути обов'язковим, тоді як в інших культурах більш неформальний тон є прийнятнішим [4]. Тому важливо знати різні культурні особливості та норми, щоб забезпечити ефективну

комунікацію зі співрозмовниками з різних культур та традицій [19]. Наведемо та проаналізуємо декілька важливих аспектів у функціонуванні етикетних формул вітання/прощання на наступних прикладах :

По-перше, використання етикетних формул вітання/прощання може мати вплив на загальний зміст висловлювання. Наприклад, вживання більш офіційної форми вітання може вказувати на певний рівень поваги та віддаленості між співрозмовниками [1]. З іншого боку, використання більш неформальної форми вітання буде вказувати на близькість та дружні стосунки між співрозмовниками. Тому важливо враховувати контекст комунікації та особисті взаємини зі співрозмовником. Наприклад, якщо ви спілкуєтеся зі своїм кращим другом, то користуйтеся більш неформальними етикетними формулами[3].

По-друге, вживання етикетних формул може впливати на саму побудову стосунків зі співрозмовниками [19]. Наприклад, правильне вживання формул вітання та прощання може забезпечити доброзичливий та привітний тон взаємодії, що може бути корисним у роботі, особистих стосунках, або просто в повсякденному спілкуванні. До того ж, в бізнес-комунікації використання відповідних етикетних формул може впливати на сприйняття вашої компанії як професійної та поважної. Також, у соціальних ситуаціях, таких як відвідування дому нового знайомого, правильне вживання етикетних формул може забезпечити вам ввічливе та приємне ставлення зі сторони господаря [7].

По-третє, правильний вибір етикетних формул може впливати на загальний тон та настрій подальшої взаємодії. В залежності які етикетні формули (позитивні чи негативні) ми будемо використовувати у розмові, це може створити позитивний настрій та додавати енергії взаємодії, або ж навпаки зіпсувати настрій.

Узагалюючи, правильне вживання етикетних формул є важливим елементом комунікації, який може вплинути на сприйняття та успішність

взаємодії зі співрозмовниками. Необхідно вивчати та дотримуватися культурних традицій та норм, щоб забезпечити ефективну комунікацію з представниками інших культур [5]. Пам'ятайте, що ввічливість та повага у комунікації є важливими складовими успішного взаємодії з іншими людьми [1].

Аналіз структури та мовленнєвих засобів, використаних в етикетних формулах англійської та української мов, дозволяє зрозуміти, як ці формули функціонують в мовленні та який вплив має їх структура на загальний зміст висловлювання.

Наприклад, етикетна формула вітання «Hello» в англійській мові складається з одного слова та має просту структуру, але вона може мати різні відтінки значення залежно від контексту та інтонації. Вона може використовуватися для офіційних та неофіційних ситуацій, а також для вираження різних емоцій. Українська етикетна формула вітання «Добрий день» має більш складну структуру та складається з двох слів. Вона також може використовуватися в офіційних та неофіційних ситуаціях, але зазвичай має більш формальний характер [2].

У етикетній формулі прощання англійської мови «Goodbye» також використовується проста структура та одне слово, але воно може мати різні відтінки значення залежно від інтонації та контексту. Українська етикетна формула прощання «До побачення» складається з трьох слів та має більш формальний характер [18].

Також варто звернути увагу на вживання ввічливої форми множини в етикетних формулах англійської мови, наприклад, «How are you?» або «Good evening, everyone.» Це відображає культурний аспект, що передбачає вживання ввічливих форм при зверненні до групи людей.

Зауважимо, що структури етикетних формул можуть відрізнятися залежно від контексту, ситуації та культури, тому не існує однієї

універсальної формули вітання/прощання, яка б підходила для будь-якої ситуації.

2.2. Специфіка використання етикетних формул вітання/прощання у різних ситуаціях

Специфіка використання етикетних формул вітання/прощання у різних ситуаціях української мови залежить від типу ситуації, ступеня офіційності, соціального статусу та відносин між співрозмовниками [17].

Наприклад, у формальних ситуаціях, таких як ділові зустрічі, переважно використовуються офіційні формули вітання та прощання: «Доброго дня» або «До побачення» [17]. У неформальних ситуаціях, таких як зустрічі з друзями чи родичами, вживаються більш неформальні формули, наприклад «Привіт» або «Папа».

У випадку, коли співрозмовники мають різний соціальний статус, формули вітання та прощання будуть аналогічними до тих, що відображають цей статус, наприклад «До побачення, пані/пане» [18]. Також у ситуаціях, коли ми прощаємось, доцільно використовувати формули прощання, які відповідають тону та характеру зустрічі. Наприклад, ми можемо використовувати вирази «До побачення», «До скорої зустрічі» або «До нових зустрічей», що відображають професійний тон спілкування. У неофіційних ситуаціях можна використовувати більш розмовні вирази, такі як «Бувай» або «Папа» [19].

Також важливо враховувати відносини між співрозмовниками. Наприклад, у випадку, коли між ними існує певна відстань чи незгода, вони використовують більш офіційні формули вітання та прощання, щоб зберегти взаємну повагу та ввічливість.

Етикетні формули вітання та прощання є важливою складовою мовного етикету та комунікації. Використання відповідних формул вітання та прощання залежить від ситуації та тону спілкування, а також від

культурних традицій та норм. Вивчення та розуміння специфіки вживання етикетних формул допоможе уникнути неприємних ситуацій та забезпечити ефективну комунікацію з іншими людьми.

В англomовному просторі також існують певні відмінності у використанні етикетних формул вітання/прощання залежно від ситуації та ступеня офіційності.

Наприклад, у неформальних ситуаціях, таких як зустріч з друзями або колегами на роботі, можуть використовуватися різні варіації вітання, такі як «Hi!», «Hello!», «Hey!», «What's up?», «Howdy?», «Yo!» та інші.

У більш офіційних ситуаціях, таких як ділові зустрічі або зустрічі з незнайомими людьми, більш відповідним є використання формальних формул вітання, таких як «Good morning/afternoon/evening», «Hello, it's nice to meet you», «How do you do?» та інші.

У випадку прощання також можуть використовуватися різні формули залежно від ситуації. У неформальних ситуаціях можна використовувати такі вирази, як «Bye!», «See you later!», «Take care!», «Catch you later!», «Have a good one!» та інші. У більш офіційних ситуаціях можна використовувати формули, як «Goodbye», «It was nice to meet you», «Farewell», «Until we meet again» та інші.

Крім того, в англomовному просторі також існують певні відмінності у використанні етикетних формул в залежності від культури та регіону. Наприклад, в Англії вважається нормою вживати «How do you do?» як формальну формулу вітання, тоді як у США вона майже не вживається і замінюється на «Hello»[19].

Далі, наведені певні відмінності у використанні етикетних формул у формальних та неформальних ситуаціях в англійській мові. Наприклад, у бізнес-середовищі, коли люди зазвичай не знайомі особисто, вітання часто містять формальну загальну формулу «Good morning/afternoon/evening», за якою може слідувати «Mr./Mrs./Ms. (прізвище)» або «Sir/Madam». Вітання

також може бути супроводжене запитанням про те, як поживає співрозмовник. Звичайно, у неформальних ситуаціях вітання будуть простішими, наприклад, «Hey!», «Hi!», «What's up?» тощо [17].

У більш неформальних ситуаціях в англійській мові також можуть використовуватись нестандартні формули привітання, які можуть залежати від контексту та взаємодії між співрозмовниками. Наприклад, молодші колеги можуть привітати своїх старших колег просто «Hello» або «Hi», але у більш неформальних ситуаціях, наприклад, на вечірці або зустрічі з друзями, будуть використовувати такі формули привітання, як «Hey man!», «What's up?», «Long time no see!», «How's it going?» [20].

У навчальному середовищі також існує свій етикет, який передбачає вживання певних формул вітання та прощання між викладачами та студентами, а також між студентами. Наприклад, перед входом в аудиторію можна сказати «Good morning/afternoon/evening, professor (Прізвище)» або «Hello, everyone!» [18].

Також важливо пам'ятати, що у кожній культурі існують свої особливості використання етикетних формул. Наприклад, у деяких країнах, наприклад у Японії, вживання формул вітання та прощання має особливу важливість та майже релігійне значення [18]. У таких країнах зазвичай використовуються дуже формальні формули, що вимагають особливої уваги до деталей.

Отже, використання етикетних формул вітання та прощання має велике значення в різних сферах життя та спілкування, а правильний вибір формул може допомогти забезпечити ефективну комунікацію та створити гарне враження про себе.

Висновки до другого розділу

У результаті аналізу структури та мовленнєвих засобів, використаних в етикетних формулах англійської та української мов, було встановлено, що

обидві мови мають власну специфіку використання етикетних формул вітання/прощання.

Українські етикетні формули відзначаються наявністю відповідної мовленнєвої етики, яка вимагає використання певних формул при зверненні до старшої особи, незнайомця або в офіційних ситуаціях. Будова українських етикетних формул також може бути більш складною, залежно від контексту та стосунків між співрозмовниками.

Англійські етикетні формули, натомість, мають більшу свободу вибору формул та більшу залежність від контексту та стосунків між співрозмовниками. Це зумовлено меншою формальністю мовленнєвої етики в англійськомовних країнах, де ввічливість виражається не тільки формулами, але й загальним тоном та манерою спілкування.

Таким чином, використання етикетних формул вітання/прощання у різних ситуаціях відрізняється в залежності від культурних традицій та мовленнєвої етики країн, де вони вживаються. Для успішної комунікації в міжнародному спілкуванні важливо враховувати особливості використання етикетних формул у кожній мові та контексті.

Результати дослідження показали, що будова етикетних формул вітання/прощання в англійській та українській мовах досить схожа, але при цьому вони мають свої особливості, які визначаються культурним та соціальним контекстом використання.

Також було виявлено, що використання етикетних формул вітання/прощання відрізняється залежно від конкретної ситуації, такої як формальний чи неформальний контекст, рівень знайомства зі співрозмовником, час доби тощо. Наприклад, у формальних ситуаціях вітаються застосовуючи повні форми імен та посад, тоді як у неформальних ситуаціях можна використовувати скорочені форми або навіть ім'я без посади.

У англійській мові ми виявили використання більшої кількості етикетних формул у різних ситуаціях, які мають свої нюанси та особливості вживання. Для прикладу, в етикетних формулах вітання можна відрізнити офіційні вітання, такі як «Good morning/afternoon/evening, sir/ma'am», та неофіційні, такі як «Hi, how are you?».

Українська мова також має свої відмінності в вживанні етикетних формул в залежності від ситуації. Наприклад, урочисте вітання може бути сформульовано як «Добрий день/вечір, шановний пане/пані», тоді як неофіційні формули вітання можуть включати такі слова як «Привіт, як справи?».

Однак, незважаючи на відмінності у вживанні етикетних формул в різних країнах та мовах, загальна мета їх використання залишається однаковою - забезпечити ввічливість та ввічливу поведінку у спілкуванні з іншими людьми.

Отже, знання та використання відповідних етикетних формул є важливими в процесі міжкультурної комунікації, оскільки вони відображають культурні норми та вимоги, що визначаються відповідною мовною та соціальною спільнотою. Тому, вивчення та розуміння етикетних формул є важливим елементом відповідної культурної компетентності.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджувалося використання етикетних формул вітання та прощання в англійській та українській мовах. У теоретичному плані, було наведено поняття мовленнєвого етикету та його ролі в ефективному спілкуванні між людьми. Мовленнєвий етикет — важлива складова

спілкування, встановлений суспільством порядок комунікативної поведінки в конкретній ситуації, манери міжособистісної взаємодії, прийняті в певному середовищі. Завдяки багаторазовому вживанню етикетні формули формуються в мові суспільства в стійкі етикетні вирази, що нагадують кліше. Вивчення мовленнєвого етикету є важливим для того, щоб ефективно спілкуватися з представниками інших культур та дотримуватися правил етикету в різних ситуаціях. Знання норм мовленнєвого етикету допоможе більш комфортно вивчати англійську мову як іноземну, оскільки дозволяє краще розуміти мовну поведінку та мовні вияви співрозмовників.

Дослідження специфіки функцій етикетних формул дозволило зрозуміти, які цілі та завдання вони виконують у комунікативних ситуаціях. Було проаналізовано різні види етикетних формул, і зокрема розглянуто будову етикетних формул вітання/прощання та її вплив на загальний зміст висловлювання в англійській та українській мовах.

Не можна недооцінювати роль таких мовленнєвих актів, як вітання та прощання в нашому повсякденному житті. Спілкування починається саме з привітання (однієї з найважливіших функцій акту спілкування) і часто цим обмежується як ритуалом етикету. Вибір мовленнєвих етикетних формул, за допомогою яких співрозмовники прагнуть почати, продовжити й успішно завершити комунікацію, регламентується знанням мовленнєвих норм спілкування. А це, у свою чергу, дає підстави стверджувати, що мовленнєвий етикет є важливою комунікативно-прагматичною характеристикою мовлення будь-якої лінгвокультури.

Використання правильної формули вітання або прощання демонструватиме вашу культуру, повагу та шанобливе ставлення до співрозмовника. Крім того, використання етикетних формул є важливим в професійному житті, так як вони допомагають встановлювати професійні контакти та зберігати добрі стосунки з колегами та партнерами.

Використання етикетних формул відрізняється залежно від конкретної ситуації, такої як формальний чи неформальний контекст, рівень знайомства зі співрозмовником, час доби тощо. Дослідження показало, що будова етикетних формул вітання/прощання в англійській та українській мовах досить схожа, але при цьому вони мають свої особливості.

Можна зробити висновки, що обидві мови мають власну специфіку використання цих формул, залежно від культурних традицій та мовленнєвої етикету країн, де вони вживаються. Українські етикетні формули відрізняються від англійських наявністю відповідної мовленнєвої етики, яка вимагає використання певних формул при зверненні до старшої особи, незнайомця або в офіційних ситуаціях, а також можуть мати більш складну будову, залежно від контексту та стосунків між співрозмовниками. З іншого боку, англійські етикетні формули мають більшу свободу вибору формул та більшу залежність від контексту та стосунків між співрозмовниками через меншу формальність мовленнєвої етики в англійських країнах, де ввічливість виражається не тільки формулами, але й загальним тоном та манерою спілкування.

У цілому, курсова роботи висвітлює важливі аспекти мовленнєвого етикету та його ролі у комунікативному процесі, що робить його цікавим та корисним для подальшого дослідження.

РЕЗЮМЕ

Курсова робота досліджує проблему мовленнєвого етикету та його особливостей, функціонування та використання етикетних формул у спілкуванні, їх порівняння в англійській та українській мовах. Враховуючи те, що етикет відіграє домінуючу роль у людських відносинах, підвищення

інтересу до цього явища є закономірним, у зв'язку з розширенням кордонів міжнародної комунікації та потребою на сучасному етапі розвитку «діалогу культур».

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновку до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури та резюме. Обсяг роботи 29 сторінок. У списку використаної літератури - 20 джерел.

У першому розділі роботи розглядається теоретичний аспект функціонування етикетних формул вітання/прощання в англійській та українській мовах. Зокрема, в ньому визначається роль та функції мовного етикету, описується поняття етикетних формул, а також порівнюються види етикетних формул в англійській та українській мовах. В результаті аналізу в цьому розділі будуть зроблені висновки щодо спільного та відмінного у використанні етикетних формул у двох мовах.

У другому розділі було досліджено будову етикетних формул вітання/прощання та її вплив на загальний зміст висловлювання, а також педифіку використання етикетних формул вітання/прощання у різних ситуаціях (формальні та неформальні).

Ключові слова: мовленнєвий етикет, етикетні формули, роль, функції, спілкування, ввічливість, культура.

RESUME

The term paper examines the problem of speech etiquette and its features, the functioning and use of etiquette formulas in communication, their comparison in English and Ukrainian languages. Considering the fact that etiquette plays a dominant role in human relations, the increase in interest in this phenomenon is

natural, in connection with the expansion of the borders of international communication and the need at the current stage of development of "dialogue of cultures".

The work consists of an introduction, two chapters, a conclusion to each of them, general conclusions, a list of used literature and a summary. The volume of the paper is 29 pages. There are 20 sources in the list of used literature.

The first section of the work examines the theoretical aspect of the functioning of greeting/farewell etiquette formulas in English and Ukrainian languages. In particular, it defines the role and functions of language etiquette, describes the concept of etiquette formulas, and also compares the types of etiquette formulas in the English and Ukrainian languages. As a result of the analysis in this section, conclusions will be made about common and different etiquette formulas in the two languages.

In the second chapter, the structure of greeting/farewell etiquette formulas and its influence on the general meaning of the statement, as well as the specifics of using greeting/farewell etiquette formulas in different situations (formal and informal) were investigated.

Key words: speech etiquette, etiquette formulas, role, functions, communication, politeness, culture.

Список використаної літератури

1. Верецагін Є.М., Костомаров В.Г. Мова та культура. – М.: МДУ, 2001. – 348 с.
2. Глушак, О. (2011). Основи етикету та культури спілкування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - К.: Центр учбової літератури.

3. Даниленко О.И. Культура общения и ее воспитание / Даниленко О.И. – Л., 1989. – 102 с.
4. Довженко, В. (2013). Етикет. Формули поведінки: навч. посіб. - К.: Вид-во "Києво-Могилянська академія".
5. Забіла, В. (2004). Історія української етикетної культури: наук. дослідж. - К.: Дух і літера.
6. Кановська М.Б. Енциклопедія етикету. – АСТ, 2007. – 480 с.
7. Кононенко, І. (2012). Етикет української мови: навч. посіб. - К.: Академвидав.
8. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник. К. : Академія, 2006. 464 с.
9. Пентиліук М. І. Культура мови і стилістика. К. : Вежа, 1994. 240 с.
10. Плющ Н.П. Формули ввічливості у системі українського мовного етикету // Українська мова і сучасність. – К.: 1991. – 92 с.
11. Резніченко В.І. Довідник-практикум офіційного, дипломатичного, ділового протоколу та етикету / Київська міська держ. адміністрація. – К.: УНВЦ “Рідна мова”, 2003. – 480с.
12. Сабліна С. СУЧАСНІ МОВОЗНАВЧІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО МОВНОГО ЕТИКЕТУ. *Вісник Запорізького державного університету*. 2002. № 3. - 2с.
13. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет // Урок української. 2001. № 3. С. 14 – 15.
14. Стернін І. А. Комунікативна поведінка: навчальний посібник. / Стернін І.А., Прохоров Ю.Є. - Флінта; Наука, 2011. – 327 с.
15. Форманівська Н.І. Культура спілкування та мовний етикет. – Ікар, 2005. – 233 с.
16. Цив'ян Т.В. Модель світу та її лінгвістичні основи. - М: КомКнига, 2006. - 280 с

17. Östman, J.-O., & Verschueren, J. (Eds.). (2006). *Handbook of Pragmatics*. John Benjamins Publishing.
18. Kecskes, I., & Verschueren, J. (Eds.). (2017). *Handbook of Pragmatics: 2017 Installment*. John Benjamins Publishing.
19. Terkourafi, M. (Ed.). (2010). *The Routledge Handbook of Linguistic Politeness*. Routledge.
20. Watts, R. J., Ide, S., & Ehlich, K. (Eds.). (1992). *Politeness in language: Studies in its history, theory and practice*. Walter de Gruyter.